

I

Mano mama nuskendo gegužės 23 dieną, per mano gimtadienį, jūros lopinėlyje priešais Spakaventu vadinamą vietovę, vos už keleto kilometrų nuo Minturno. Kaip tik ten šeštojo dešimtmečio pabaigoje, kai tėvas dar gyveno su mumis, mes vasarą išsinuomodavom kambarį kaimo name ir liepos mėnesį praleisdavom penkiese miegodami keleto įkaitusių kvadratinių metrų plotelyje. Kas rytą mes, mergaitės, sugurkdavome po šviežią kiaušinį ir žemės bei smėlio takeliais pro aukštas nendres traukdavom prie jūros maudytis. Tą naktį, kai mirė mama, ano namo savininkė, vardu Roza, jau perkopusi septyniasdešimtmetį, girdėjo beldimą į duris, bet neatidarė bijodama vagių ir žmogžudžių.

Mano mama prieš porą dienų, gegužės 21-ąją, traukiniu buvo išvykusi į Romą, bet taip jos ir nepasiekė. Pastaruoju metu mažiausiai kartą per mėnesį atvažiuodavo keletą dienų pabūti pas mane. Nemėgdavau justi jos buvimo savo namuose. Ji pakirsdavo auštant ir kaip įpratusi nuo viršaus iki apačios išblizgindavo virtuvę ir svetainę. Mėgindavau vėl užmigti, bet bergždžiai: kol įsitempusi tįsodavau pataluose, mane kamuodavo jausmas, kad triūsdoma ji paverčia mano kūną raukšlėtos mergaitės kūnu.

Kai ateidavo nešina kava, susiriesdavau vienoje lovos pusėje, kad prisėdusi ant kito krašto ji prie manęs neprisiliestų. Mane erzino jos komunikabilumas: ji išeidavo apsipirkti ir susidraugaudavo su pardavėjais, su kuriais aš per dešimt metų buvau persimetusi daugių daugiausia pora žodžių; eidavo pavaikštinėti po miestą su atsitiktiniais pažįstamais; tapdavo mano draugų drauge, jiems pasakodavo istorijas iš savo gyvenimo, visą laiką tas pats. Su ja mokėdavau būti tik santūri ir nenuoširdi.

Ji grįždavo Neapolin vos man parodžius pirmuosius nepakantumo ženklus. Susirinkdavo savo daiktus, paskutinį kartą apkuopdavo namus ir pažadėdavo greitai grįžti. Aš sukinėdavau po namus pagal savo skonį perdėliodama tai, ką ji buvo išdėsčiusi pagal savąjį. Druskinę vėl pastatydavau į lentynėlę, kur laikiau ją daug metų, valiklį grąžindavau į tą vietą, kuri man visuomet atrodė tinkamiausia, sujaukdavau jos tvarką savo stalčiuose, atkurdavau chaosą kambaryje, kuriame dirbdavau. Net jos kvapas – aromatas, kambariuose paliekąs nerimo pojūtį, – po kurio laiko išsisklaidydavo kaip trumpo lietaus dvelksmas vasarą.

Ji dažnai nespėdavo į traukinį. Paprastai parvažiuodavo vėlesniu ar net kitos dienos traukiniu, bet aš nepajėgiau su tuo apsiprasti ir vis tiek jaudindavau. Pagauta nerimo jai skambindavau. Kai pagaliau išgirsdavau jos balsą, gana griežtai ją subardavau: kas atsitiko, kad ji neišvažiavo, kodėl manęs neperspėjo? Ji atmestinau pasiteisindavo linksmi klausdama, kas, mano manymu, jai gali nutikti tokio amžiaus. „Bet kas“, – atsakydavau. Aš visą laiką prasimanydavau istorijų su pasalomis, tyčia surengtomis jai pradanginti iš šio pasaulio. Kai buvau maža, jai išėjus visą laiką pralaukdavau virtuvėje, už lango stiklo. It ant adatų stebėdavau, kada ji išdygs gatvės gale it figūrėlė krištolo rutulyje. Kvėpuodavau į stiklą, kol aprasodavo, kad nematyčiau gatvės be jos.

Jeigu ji kur užgaišdavo, nerimas pasidarydavo toks nevaldomas, kad prasiverždavo kūno drebuliu. Tada maudavau į sandėliuką be langų ir elektros prie pat jos ir tėvo kambario. Užsidarydavau ir kiurksodavau tamsoje, tylomis verkdamą. Sandėliukas gerai paveikdavo. Įvarydavo man klaikią baimę, kuri išstumdavo nerimą dėl mamos likimo. Aklinoje, nuo insekticidų smarvės troškioje tamsoje mane užpuldavo spalvoti pavidalai, keletą sekundžių palytėjantys vyzdžius ir atimantys žadą. „Kai grįši, aš tave užmušiu“, – galvodavau, lyg tai ji būtų mane čia uždariusi. Bet paskui, vos išgirdusi jos balsą koridoriuje, kuo skubiausiai išsmukdavau ir imdavau abejingai apie ją sukinėtis. Prisiminiau tą sandėliuką sužinojusi, kad ji išvyko kaip įprasta, bet taip ir neatvyko.

Vakare sulaukiau pirmojo skambučio. Mama ramiu tonu pasakė negalinti nieko pasakoti: neleidžia su ja esantis vyras. Paskui nusikvatojo ir padėjo ragelį. Iš pradžių viską nustelbė nuostaba. Pagalvojau, kad sumanė pašmaikštauti, ir nusiteikiau laukti antro skambučio. Praleidau valandų valandas spėliodama, bergždžiai sėdėdama prie telefono. Tik po vidurnakčio kreipiausi į vieną savo draugą policininką, jis elgėsi labai maloniai: liepė man nesijaudinti, jis viskuo pasirūpinsias. Bet prabėgo naktis, o apie mamą negavau jokios žinios. Abejonių nekėlė tik jos išvykimas: našlė De Rizo, vieniša tokio pat amžiaus moteriškė, su kuria jiedvi jau penkiolika metų dalijosi tai gražia kaimynyste, tai priešiškuo laikotarpiu, man telefonu pasakė palydėjusi ją į stotį. Kol mama stovėjo eilėje bilietų, našlė jai nupirko mineralinio vandens butelį ir žurnalą. Traukinys buvo sausakimšas, bet mama vis tiek rado vietą prie lango vagone, pilname atostogų išleistų kareivių. Jiedvi atsisveikino prisakiusios viena kitai būti atsargioms. Kaip ji buvo apsirengusi? Kaip

paprastai, tais pačiais metų metus nešiojamais drabužiais: sjonu ir mėlynu švarku, senais bateliais neaukštu kulnu, nešėsi juodos odos rankinuką, apšiurusį lagaminėlį.

Septintą ryto mama vėl paskambino. Nors užverčiau ją klausimais („Kur esi? Iš kur skambini? Kas ten su tavim?“), ji viso labo itin garsiai, aiškiai, pasiskonėdama išpyškino galybę tarmiškų nešvankybių. Tada numetė ragelį. Tos nešvankybės privertė mane pakrikai regresuoti. Vėl paskambinau savo draugui, nustebindama jį painiu taisyklingos italų kalbos ir tarmiškų posakių mišiniu. Jis panoro sužinoti, ar mano mama pastaruoju metu jautėsi ypač prislėgta. To nežinojau. Pripažinau, kad buvo nebe tokia kaip anksčiau, rami, tykia linksmas. Kvatojo be jokios priežasties, per daug kalbėjo; bet senyvi žmonės dažnai taip elgiasi. Ir mano bičiulis tam pritarė: dažnai pasitaikydavo, kad senukai užslinkus pirmiesiems karščiams imdavo krėsti keistenybes; nėra ko jaudintis. Bet aš vis tiek jaudinausi ir skersai išilgai išmaišiau miestą, labiausiai ieškodama jos tokiose vietose, kur žinojau ją mėgstant vaikštinėti.

Ji trečiąkart paskambino dešimtą vakaro. Mama padrikai kalbėjo apie vyriškį, persekiojantį ją ir norintį išsinešti ją suvyniotą į kilimą. Paprašė manęs atlėkti jai padėti. Maldavau jos pasakyti, kur yra. Ji pakeitė toną, atkirto, kad geriau nereikia. „Užsirakink ir niekam neatidaryk durų“, – prisakė. Tas vyras norįs nuskriausti ir mane. Paskui pridūrė: „Eik miegoti. Dabar išsimaudysiu.“ Daugiau iš jos nieko negirdėjau.

Rytojaus dieną du vaikinai pastebėjo jos kūną, plūduriuojantį per keletą metrų nuo kranto. Ji vilkėjo vien liemenėlę. Lagaminas nebuvo rastas. Mėlynas kostiumėlis – irgi. Nerastos ir kelnaitės, pėdkelnės, batai, rankinukas su dokumentais. Tačiau ant piršto ji mūvėjo sužadėtuvių ir vestuvinių žiedą. Ausyse segė-

jo auskarus, kuriuos mano tėvas buvo jai dovanojęs prieš pusę amžiaus.

Išvydau jos kūną ir priešais tą pamėlusį objektą pajutau, kad, ko gero, turiu į jį įsikibti, idant nenugarmėčiau galas žino kur. Jis nebuvo išprievartautas. Ant jo buvo tik keletas kraujosruvų, sukeltų gana švelnių bangų, visą naktį stumčiojusių ją į uolas vandens paviršiuje. Apie akis, rodos, užmačiau labai ryškaus makiažo pėdsakus. Ilgai, nejaukiai žiūrėjau į jos nurudusias kojas, stulbinamai jaunas šešiasdešimt trejų metų moteriai. Lygiai taip nejaukiai pastebėjau, kad jos liemenėlė niekuo neprimena tų nudėvėtų, kurias paprastai segėdavo. Jos kaušeliai buvo iš kruopščiai nuaustų nėrinių, neslepiančių spenelių. Juos jungė trys išsiuvinėtos V, tai buvo vienos Neapolio parduotuvės, prekiaujančios brangiu apatiniu trikotažu ponioms, firminis ženklas, priklausąs seserims Vosi. Kai ji buvo man gražinta kartu su auskarais ir žiedais, ilgai ją uosčiau. Ji aitriai kvepėjo nauju audiniu.

II

Per laidotuves pagavau save galvojant, kad man pagaliau nebereikia dėl jos jaudintis. Iškart po to pajutau šiltą srovelę ir šlampantį tarpkojį.

Ėjau ilgos giminių, draugų, pažįstamų procesijos priekyje. Prie manęs iš šonų glaudėsi abi seserys. Laikiau vieną už parankės, bijojau, kad nualps. Kita buvo į mane įsikibusi, lyg pernelyg paburkusios akys būtų kliudžiusios jai matyti. Tasai nevalingas kūno išsvarvėjimas išgąsdino mane lyg gresianti bausmė. Nepajėgiau išlieti nė ašarėlės: jos netekėjo, o gal nenorėjau, kad tekėtų. Be to, aš vienintelė keletu žodžių pateisinau tėvą, neatsiuntusį gėlių ir neatėjusį į laidotuves. Seserys neslėpė savo nepritarimo ir dabar, rodos, stengėsi viešai pademonstruoti, kad turi ganėtinai ašarų išverkti ir toms, kurių neliejome nei aš, nei tėvas. Jaučiausi kaltinama. Kai vienu metu prie procesijos prisigretino juododis, ant pečių nešąs įrėmintas tapytas drobes, iš kurių pirmoji (ta, kuri matėsi jam ant nugaros) negrabiai vaizdavo pusnuogę čigonę, vyliausi, kad nei jos, nei giminės neapsižiūrės. Tų paveikslų autorius buvo mano tėvas. Gal ir šią akimirką dirba prie savo terlionių. Jis buvo pridaręs galybę tos baisios čigonės, jau dešimt-

mečius pardavinėjamos gatvėse ir provincijos mugėse, kopijų ir kepė jas toliau, kaip visada už saujelę lirų tenkindamas bjaurių miesčioniškų svetainės paveikslėlių poreikį. Linijų, sujungiančių valandas su susitikimais, su išsiskyrimais, su sena pagieža, ironija atsiuntė į mano motinos laidotuves ne jį, o tą jo primityvią tapybą, mūsų, dukrų, nekenčiamą dar labiau už jos autorių.

Jaučiausi nuo visko pavargusi. Nuo tada, kai atvažiauvau į šį miestą, dar nebuvo sustojusi. Dienų dienas lydėjau savo dėdę Filipą, motinos brolių, per biurų chaosą, kur kreipdavomės į smulkius tarpininkus, gebančius paspartinti biurokratinę dokumentų tvarkymą, arba po ilgų eilių prie langelių patys nemenkais kyšiais mėgindavom tarnautojų nusiteikimą įveikti neįveikiamas kliūtis. Keliskart dėdei buvo pavykę padaryti poveikį kratant tuščią švarko rankovę. Dešinės rankos jis neteko jau brandaus amžiaus, sulaukęs penkiasdešimt šešerių, dirbdamas prie tekinimo staklių priemiesčio dirbtuvėse, ir nuo tada naudojosi savo invalidumu tai prašydamas paslaugų, tai linkėdamas atsisakiusiems jas daryti tokios pat nelaimės. Bet geriausių rezultatų pasiekėme pakišę didelius pinigus, kurių šiaip nebūtume turėję mokėti. Šitaip greitai išsirūpinome reikiamus dokumentus, nežinia kiek tikrų ar išgalvotų atsakingų institucijų leidimų, aukščiausios klasės laidotuves ir, sunkiausias dalykas, vietą kapinėse.

O tuo tarpu negyvas, skrodimo išpjaustinėtas Amalijos, mano motinos, kūnas nuo tampymo su vardu ir pavarde, gimimo ir mirties data tai pas storžievius, tai pas pataikūniškus tarnautojus mane vis labiau slėgė. Troškau kuo skubiau juo nusi-kratyti, bet, dar nepakankamai nusivariusi nuo kojų, pasišoviau ant pečių nešti karstą. Ilgai spyriojęsi jie man leido: moterys karstų neneša. Tai buvo labai prasta mintis. Kadangi tie, kurie

su manimi nešė karstą (vienas pusbrolis ir abu svainiai), buvo aukštesni, aš visą kelią baiminausi, kad medis įsirėš man tarp raktikaulio ir kaklo kartu su jame uždarytu kūnu. Kai karstas buvo įdėtas į katafalką ir šis išjudėjo, užteko vos kelių žingsnių ir kalto palengvėjimo, kad įtampa prasiveržtų tąja slapta papildvės čiurkšle.

Šiltas iš manęs nevalingai tekąs skystis pasirodė it mano kūne tūnančių nepažįstamųjų sutartas ženklas. Laidotuvių procesija traukė Karlo III aikštės link. Gelsvas Vargšų prieglaudų fasadas, rodos, vargiai atlaikė ant jo griūte griūvančio Inčio kvartalo spaudimą. Gatvės mano topografinėje atmintyje atrodė nestabilios it gazuotas gėrimas, kuris pakratytas patyška putomis. Jutau, kad miestas tirpsta karštyje, užlietas pilkos dulkinos šviesos, ir mintyse vyniojau vaikystės ir paauglystės pasakojimą, vertusį mane bastytis Veterinarijos gatve iki pat Botanikos sodo arba per amžinai drėgnus Šv. Antano Abato turgaus akmenis, apgliaumijusius supuvusiomis daržovėmis. Manęs neapleido įspūdis, kad mama su savimi išsineša ir vietas, ir gatvių pavadinimus. Žvelgiau į savo ir seserų atvaizdus stikle, tarp gėlių vainikų, lyg į prieblandoje padarytą nuotrauką, atei-tyje būsiančią bevertę prisiminimams sužadinti. Batų padais kabinausi į aikštės grindinį, išskyriau katafalką puošiančių gėlių kvapą, jau papuvusį. Vienu metu išsigandau, kad kraujas ims tekėti kulkšnimis, ir pamėginau ištrūkti iš seserų. Nepavyko. Teko palaukti, kol procesija užsuks už aikštės kampo, ims ropštis Don Bosko gatve ir galiausiai ištirps automobilių ir minios spūstyje. Dėdės, prodėdės, svainiai, pusbroliai suskato iš eilės su manim glėbesčiuotis: menkai pažįstami žmonės, pakeisti metų tėkmės, lankyti tik vaikystėje, gal nėkart nematyti. Tie keli, kuriuos aiškiai prisiminiau, nepasirodė. O gal ir buvo čia,

bet jų neatpažinau, nes nuo vaikystės iš jų man buvo likusios tik detalės: žvaira akis, šluba koja, tamsi odos spalva. Užtai žmonės, kurių net vardo nežinojau, tempėsi mane šonan minėdami senas skriaudas, kurias jiems buvo padaręs mano tėvas. Nepažįstami, bet labai meilūs jaunuoliai, meistriškai įvaldę šnekas apie nieką, pasiteiravo manęs, kaip jaučiuosi, kaip sekasi, ką dirbu. Atsakaiu, gerai, man sekasi gerai, piešiu komiksus, o kaip jiems sekasi? Daug raukšlėtų moterų, nuo galvos iki kojų juodų, išskyrus išbalusius veidus, gyrė stulbinamą Amalijos grožį ir gerumą. Kai kurie mane suspaudė taip stipriai ir taip smarkiai raudodami, kad svyravau tarp dusulio ir nepakenčiamo drėgmės pojūčio, nuo jų prakaito ir ašarų nusitęsiančio man iki pat kirkšnių, šlaunų augimo vietos. Pirmąkart pasidžiaugiau užsivilkusi tamsią suknelę. Kai jau ketinau atsitolinti, dėdė Filipas iškrėtė sau įprastą sceną. Matyt, kokia nors detalė jo septyniasdešimtmetėje galvoje, dažnai painiojančioje praeitį su dabartimi, nugriovė jau ir taip netvirtas užtvaras. Sukeldamas visų nuostabą jis puolė garsiai tarmiškai plūstis, karštligiškai kratydamas vienintelę turimą ranką.

– Ar matėt Kazertą? – dusdamas paklausė manęs ir mano seserų. Ir keliskart pakartojo tą visiems žinomą pavardę, grėsmingą vaikystės garsą, nuo kurio man pasidarė bloga. Paskui išraudęs iki mėlynumo pridūrė: „Visai gėdos neturi. Amalijos laidotuvėse. Jei čia būtų buvęs tavo tėvas, būtų jį užmušęs.“

Nenorėjau girdėti kalbų apie Kazertą, gryną vaikiško nerimo koncentratą. Apsimečiau, kad nieko nevyksta, pamėginau jį nušnekinti, bet jis manęs net neišgirdo. Kaip tik susijaudinęs suspaudė mane savo vienintele ranka, lyg norėdamas paguosti dėl tos pavardės akibroškto. Tada šiurkščiai ištrūkau, seserims pažadėjau spėti į kapines iki laidojimo ceremonijos ir grįžau į

aikštę. Spėriai numyniau į kavinę. Pasiteiravau, kur tualetas, ir įsmukau į tarnybines patalpas, į dvokiantį sandėliuką su apšnerkštu klozetu ir gelsva kriaukle.

Kraujas tekėjo gausiai. Mane supykino ir ėmė lengvai suktis galva. Prieblandoje išvydau savo mamą pražergtomis kojomis, atsisegantią apsauginį žiogelį, sau nuo lyties nulupančią tarytum priklijuotą kruviną lino skiautelę, be jokios nuostabos atsisukančią ir man ramiai sakančią: „Eik iš čia, ką čia veiki?“ Apsipyliu ašaromis pirmąkart po daugelio metų. Verčiau kumščiu kone tolygiais tarpais daužydama kriauklę, tarytum diktuo-dama ašaroms ritmą. Susizgribusi lioviausiu, kiek įmanoma apsivaliau servetėlėmis ir išėjau ieškoti vaistinės.

Tada ir pamačiau jį pirmą kartą. „Gal galiu kuo padėti?“ – paklausė, kai atsitrenkiau į jį: vos keletas sekundžių, tik tiek, kad veidu pajusčiau jo marškinių audinį, pastebėčiau mėlyną iš švarko kišenėlės kyšančio rašiklio kamštelį ir įsidėmėčiau netvirtą balso toną, malonų kvapą, glebią kaklo odą, tankią ir tobulai tvarkingą žilų plaukų kupetą.

– Gal žinote, kur yra vaistinė? – paklausiau, bet net nežiūrėdama į jį, staigiai mesdamasi į šalį, kad nebesiliesčiau prie jo.

– Garibaldižio prospekte, – atsakė jis man gražinuis nedidelį atstumą tarp standžios jo kaulėto kūno masės ir savęs. Dabar jis su baltais marškiniais ir tamsiu švarku atrodė tarytum prili-pęs prie Vargšų prieglaudos fasado. Mačiau, kad yra išblyškęs, švariai nusiskutęs, be jokios nuostabos žvilgsnyje, o tai man nepatiko. Padėkojau beveik nekrutindama lūpų ir nudrožiau jo nurodyta kryptimi.

Jis nulydėjo mane balsu, kuris iš mandagaus virto vis įkyresniu, vis vulgaresniu šnypštumu. Mane pasiekė tarmiškų nešvankybių pliūpsnis, minkštas garsų upelis, sykiu su sėkla, seilė-

mis, išmatomis, šlapimu visokiausio pobūdžio angose suplakęs mane, mano seseris, mano motiną.

Staigiai atsisukau, apstulbinta tų įžeidimų nepagrįstumo. Bet to vyro nebebuvo. Gal jis perėjo gatvę ir pasimetė tarp automobilių, gal pasuko už kampo link Šv. Antano Abato bažnyčios. Palaukiau, kol širdies dūžiai iš lėto aprims ir išgaruos nemalonus žmogžudiškas impulsas. Įėjau į vaistinę, nusipirkau tamponų pakelį ir grįžau į kavinę.